

KS. EUGENIUSZ STENCEL

Pelplin

LITURGIA MSZY ŚW. Z UDZIAŁEM MŁODZIEŻY

Tajemnica Eucharystii jest sercem wspólnoty Kościoła. Powiedziano już i napisano o niej bardzo wiele. Wszystko to można by właściwie streścić w pojawiającym się często w dokumentach odnowy liturgicznej stwierdzeniu, że tajemnica Eucharystii i jej sprawowanie jest ośrodkiem całego życia chrześcijańskiego Kościoła, miejscowych wspólnot oraz poszczególnych wiernych. W niej zawiera się źródło naszego uświęcenia i ona jest jednocześnie najdoskonalszą formą oddania czci Bogu. Dlatego Kościół żyje Eucharystią, stale postępuje w życiu eucharystycznym, rozwija się duchowo w klimacie Eucharystii. Dlatego sprawowanie Pamiątki Pana i uczestnictwo w niej wszystkich wiernych oraz udział w niej coraz bardziej świadomy, czynny, pełny i pobożny, wreszcie owocność tego udziału – powinny stać się centralnym przedmiotem całej kościelnej posługi duszpasterskiej. I tu jest ciągle wiele do zrobienia, zwłaszcza gdy chodzi o Mszę św. z udziałem młodzieży. Narzekamy niekiedy na niską frekwencję młodzieży w niedzielnej i świątecznej mszy św. Pytamy o przyczyny. Skarżymy się też, że pomimo wielkich wysiłków katechetycznych nie w pełni przeniknęła do świadomości młodzieży soborowa nauka o miejscu Eucharystii w życiu chrześcijańskim oraz o istocie wewnętrznego uczestnictwa we Mszy św. Tych braków jest oczywiście więcej. Pytamy zatem, co należy czynić, aby poprawić istniejący stan rzeczy? Co robić, aby Msza św. stała się dla młodzieży głębokim przeżyciem i spotkaniem z Chrystusem i Kościołem? Jakie podjąć działania, aby młody człowiek odczuwał, że liturgia skierowana jest do niego i obejmuje go swoim działaniem, a nie przechodzi obok jego życia, przyjmując magiczny charakter?

Rozwinięte w ostatnich latach badania socjologiczne nad postawami religijnymi młodzieży oraz liczne inicjatywy duszpasterstwa młodzieżowego, związanego w Polsce zwłaszcza z kręgiem ruchu Światło-Życie, stały się stymulatorem do podjęcia także badań nad miejscem liturgii eucharystycznej w religijnym życiu młodzieży. Lubelska Szkoła Badań nad dziejami liturgii

rzymskiej w Polsce, w ramach Katedry Liturgiki ITP KUL, prowadzi od pewnego czasu z inicjatywy jej kierownika ks. prof. Jerzego J. Kopcia zakrojone na szeroką skalę badania nad liturgiczną formacją młodzieży do czynnego udziału we Mszy św. Badania te stanowią próbę ustalenia zakresu recepcji odnowy eucharystycznej i samego stopnia formacji liturgicznej młodzieży do czynnego udziału we Mszy św. Opierając się na specjalnie przygotowanym kwestionariuszu ankiety, usiłuje się określić, jaką świadomość istotnych prawd w zakresie teologii Mszy św. posiada młodzież, jakie są motywy i sposób uczestnictwa tej populacji w odnowionej liturgii eucharystycznej, a także rozpoznać same trudności, zastrzeżenia bądź też propozycje zmierzające do uaktywnienia udziału młodzieży we Mszy św. Badania te wykazują, że praktyka niedzielnej Mszy św. jest odpowiedzią młodzieży na zapotrzebowanie związane z doświadczeniem wspólnoty z Bogiem i innymi oraz poszukiwaniem międzyludzkiego braterstwa, opartego na wspólnotowym doświadczeniu. Wielu młodych ludzi odnajduje w zgromadzeniu eucharystycznym czytelne formy wspólnotowe oraz warunki dla samej odpowiedzi na swoje problemy życiowe. Dzięki temu Msza św. jest przez nich traktowana nie tylko w wymiarze realizowania uciążliwego obowiązku. To zapotrzebowanie na element społeczno-wspólnotowy jest czymś typowym i charakterystycznym dla populacji młodzieżowej. Dlatego w praktyce duszpasterskiej Eucharystia winna być przeżywana jako siła tworząca wspólnotę i źródło braterskiej miłości oraz centralna oś życia i aktywności lokalnej społeczności religijnej. To poczucie wspólnoty wśród uczestników zgromadzenia eucharystycznego powinno być rozwijane, aby każdy z obecnych na Mszy św. czuł się zespólny z innymi.

Istnieje konieczność organizowania osobnej Mszy św. sprawowanej z udziałem młodzieży w każdej wspólnotie parafialnej, a szczególnie w tych środowiskach, gdzie jest katechizacja dla młodzieży i gdzie znajdują się znaczące kręgi młodzieżowe. Łatwiej wówczas o organiczne formowanie ich wiary, wiedzy religijnej i przeżywanie liturgii. Można wtedy lepiej przez katechezę ukierunkować młodzież ku liturgii. Praktyka duszpasterska nie zawsze jednak kładzie właściwy nacisk na liturgiczne formowanie młodzieży. W wielu parafialnych ośrodkach duszpasterskich nie dostosowuje się sposobu odprawiania Eucharystii do potrzeb i oczekiwań młodzieży, w związku z czym sama liturgia Mszy św. jest mało czytelna, niezrozumiała, a jej uczestnicy są z reguły biernymi obserwatorami. Tymczasem Instrukcja dotycząca odprawiania Mszy św. dla grup specjalnych wyraźnie stanowi: „Troska duszpasterska obejmuje również grupy specjalne i skierowana jest ku nim w celu wyjścia naprzeciw szczególnym potrzebom wiernych [...] Skuteczną pomocą dla tych grup mogą się stać specjalne nabożeństwa”.

Zwyczaj sprawowania niedzielnej i świątecznej Mszy św. z udziałem młodzieży należałoby rozciągnąć na niektóre dni powszednie i urządzać taką Mszę św. w układach klasowych, w grupach katechetycznych w łączności np. z katechezą czy wspólną agapą. Tego typu Msza św. domaga się włączenia w nią licznych zespołów, grup i służb liturgicznych wokół ołtarza, aby młodzież zauważyła rangę wspólnoty liturgicznej. Liturgię Mszy św. z udziałem młodzieży należy odpowiednio ożywiać, urozmaicać, adaptować i kształtować, zależnie od potrzeb, stanu i możliwości zgromadzonych, tak, by Msza ta nie była skostniała i monotonna. Postuluje się przy tym uwzględnienie zasady spontanicznego udziału w liturgii samej młodzieży i spożytkowanie jej duchowego entuzjazmu, np. przez wygłaszanie wcześniej przygotowanych treści wezwań w modlitwie powszechnej, w której wspólnota daje odpowiedź na usłyszane Słowo Boże, albo przez popieranie dialogu wprowadzającego w temat kazania lub też przez wprowadzenie zwyczaju zbierania ofiar przy pomocy młodzieży itp. Wyrazem tej aktywności młodzieży będą również upowszechniane podczas Mszy św. różne formy procesji, które przewiduje odnowiona liturgia Mszy św. (procesja wejścia, procesja z księgą Ewangelii, procesja z darami, procesja komunijna).

Ponieważ najważniejsze w liturgii jest uczestnictwo wewnętrzne, koniecznie trzeba je formować, mianowicie przez milczenie przewidziane w niektórych momentach Mszy św. Milczenie jest bowiem częścią akcji liturgicznej. Sprzyja czynnemu i owocnemu uczestnictwu wiernych w liturgii, umożliwia skupienie, wejście w siebie, zastanowienie i wewnętrzną modlitwę. Do Mszy św. należy wprowadzić bardziej medytacyjny, refleksyjny klimat, aby jej po prostu nie przegadać.

Ważnym wymogiem jest wcześniejsze staranne przygotowanie liturgii Mszy św. z udziałem młodzieży i to we wszystkich jej szczegółach. To zewnętrzne przygotowanie jest niezwykle ważne, ponieważ od niego zależy piękno, powaga i autentyczność celebracji. Nie ma mowy o dobrym uczestnictwie młodzieży we Mszy św., jeśli sprawowana jest ona bez planu, w pośpiechu. Taka Msza św. wprowadza niepokój, rozdrażnia i rozprasza myśli uczestników. Tylko przemyślana i przygotowana liturgia może trafić do dzisiejszej młodzieży, stać się głębokim przeżyciem religijnym i rzeczywistym spotkaniem z żyjącym Chrystusem i Kościołem jako żywymi członkami jego Ciała. Tylko taka liturgia stanie się zdolna inspirować życie chrześcijańskie także poza zgromadzeniem eucharystycznym. Mszę św. z udziałem młodzieży trzeba zatem zaplanować i przygotować, by było w niej dostatecznie wiele piękna, harmonii i estetyki. Max Thurian z Taizé mówiąc o Mszy św., w której uczestniczy młodzież, wymienia trzy określenia: na pierwszym miejscu właśnie piękno, potem prostotę i wreszcie radość. Stąd przygotowując tę Mszę św. celowe będzie po-

wołanie grupy liturgicznej, która we współpracy z katechetą czy katechetką przygotowuje i zorganizuje liturgię niedzielną czy liturgię w danej grupie. Chętnie zaangażuje się tu młodzież, różne grupy i wspólnoty młodzieżowe, np. oazowe, jeśli tylko właściwie nimi pokierujemy, zainspirujemy i zachęcimy do współcelebrowania liturgii. Osobna Msza św. z udziałem młodzieży daje tej populacji szansę wytworzenia atmosfery większego braterstwa i jedności, wzajemnej otwartości, bezpośredniości i radosnego przeżywania liturgii.

Jednym z głównych wymogów duszpasterstwa młodzieży jest dopuszczenie ich do pełnienia posług liturgicznych w czasie Mszy św. Liturgia bowiem jest świętym obrzędem sprawowanym nie przez samego kapłana, lecz przez całe zgromadzenie wiernych. Ono jest aktywnym podmiotem liturgii, konkretnej celebracji. Młodzieży należy powierzać spełnianie tych funkcji liturgicznych, które nie wymagają święceń. Licznych i różnorodnych posług liturgicznych domaga się najpierw prawda o Kościele i o liturgii. Domaga się tego także piękno celebracji. Właściwy podział posług liturgicznych nie tylko przyczynia się do zaktywizowania uczestników Eucharystii, ale integruje ich i buduje braterską wspólnotę oraz ujawnia autentyczny dialog w liturgii. Na tym tle ważki staje się postulat włączenia w spełnianie posług liturgicznych dziewcząt i kobiet. Dzięki temu Msza św. stanie się rzeczywiście wspólnotowym przeżyciem angażującym wszystkich jej uczestników, dalekim od pomijania jakiegokolwiek z ich kategorii. Należy dbać o to, by liturgia była naprawdę liturgią, czyli dziełem ludu. Wszystkie możliwe do wykonania przez młodzież czynności liturgiczne trzeba im zlecać, starać się ich ośmielić i zachęcić do publicznego udziału we Mszy św. Niech szczególnie niedzielne i świąteczne, ale i grupowe, Msze św. mają bogatą oprawę liturgiczną (liczną służbę liturgiczną).

Młodzież przywiązuje wielkie znaczenie do zachowania pewnych zewnętrznych postaw, znaków i symboli we Mszy św. One bowiem uaktywniają uczestników Eucharystii i wzmacniają ich wspólnotę. Szczególnie ważne miejsce w liturgii eucharystycznej zajmuje znak pokoju. Młodzież za najbardziej właściwy, czytelny i autentyczny sposób przekazywania sobie znaku pokoju jako wyrazu jedności, braterstwa, życzliwości i wspólnoty uznaje gest podania ręki. Równocześnie młodzież wyraża ogromne zapotrzebowanie na taką właśnie formę tego gestu, co daje podstawę do sugerowania, by nowa forma znaku pokoju mogła być preferowana nie tylko w środowiskach młodzieżowych, lecz stała się zwyczajną praktyką parafialną.

Szczegółnej troski we Mszy św. wymaga samo przystępowanie i przyjmowanie Komunii św. Poza tradycyjną postawą klęczącą, należałoby wprowadzać i upowszechniać także procesję komunijną. Wobec wzrastającej liczby komunikujących forma ta pozwoliłaby na zachowanie porządku w korzystaniu ze „źródła życia”.

Ważny element dla podkreślenia wspólnotowego i radosnego charakteru liturgii mszalnej stanowi śpiew pieśni. Jest on czynnikiem integrującym wspólnotę i pomaga uczestnikom w duchowym przeżyciu bogactwa Mszy św. Młodzież akcentuje potrzebę śpiewu w liturgii Mszy św., jednocześnie ujawnia dość silne przywiązanie emocjonalne do piosenek religijnych, często niezgodnych z duchem i powagą liturgii. Trzeba zatem troszczyć się o właściwy dobór pieśni mszalnych i popularyzację śpiewów opartych na tekstach biblijnych i liturgicznych, nie zapominając jednak przy tym o dawnych pieśniach, którym należy się zasłużony pietyzm i szacunek. Śpiew bowiem jest nieodzowną częścią liturgii, integruje wspólnotę i pomaga uczestnikom liturgii eucharystycznej w duchowym przeżyciu jej bogactwa.

Pamiętać należy, że młodzież jest bardzo otwarta na Słowo Boże, przywiązuje wielkie znaczenie do kazań i homilii głoszonych podczas Mszy św. Motywuje to możliwością znalezienia w nich odpowiedzi na egzystencjalne problemy i pytania. Kazania i homilie są okazją do poznania nauki Chrystusa i impulsem do pogłębienia wiedzy religijnej; posiadają zatem olbrzymi wpływ na kształtowanie wiary i osobowej dojrzałości chrześcijańskiej. Postuluje się, aby były one zawsze powiązane z praktycznym życiem młodzieży, ich moralno-egzystencjalnymi problemami oraz zagadnieniem sensu i wartości życia. Homilie głoszone podczas Mszy św. z udziałem młodzieży wymagają szczególnego przystosowania. Należałoby skorygować niemal powszechną praktykę zastępowania homilii niedzielnych czy świątecznych przez listy pasterskie lub komunikaty konferencji Episkopatu, które z reguły nie są związane z aktualną treścią Słowa Bożego.

Mówiąc o Mszy św. z udziałem młodzieży wspomnieć należy o potrzebie odpowiedniej katechezy o tajemnicy Eucharystii i zasadach pełnego, świadomego, czynnego i wewnętrznego udziału w jej sprawowaniu. Konieczna jest katecheza mistagogiczna na temat treści samych obrzędów, znaków, symboli, gestów i formuł liturgicznych. Wykonujemy bowiem często znaki niezrozumiałe i nieczytelne. Przynajmniej więc od czasu do czasu potrzebny jest komentarz wyjaśniający, krótkie pouczenie, może nawet przed Mszą św., które zapoznałoby młodzież ze znaczeniem obrzędów i ich sensem, pouczenie, które po prostu wprowadzałoby w głębsze i bardziej precyzyjne rozumienie i uczestnictwo we Mszy św.

Udział młodzieży we Mszy św. zależy również w dużej mierze od samego stylu celebracji, czyli sposobu sprawowania liturgii mszalnej przez kapłanów. Dziś mówi się wiele i pisze o kulturze i sztuce przewodniczenia czynnościom liturgicznym. Liturgia nie będzie skuteczna pastoralnie, jeśli kapłan nie będzie sprawował jej w sposób godny, piękny i pobożny, jeśli jego styl celebrowania będzie anonimowy, chłodny i urzędowy, nie zaś pełen ciepła i klimatu

rodzinności. Owocna celebracja Mszy św. z udziałem młodzieży zależna jest od tego, czy taką właśnie atmosferę wspólnoty potrafimy wytworzyć.

Przedstawione krótkie refleksje wskazują jednoznacznie na konieczność nowej świadomości potrzebnej w tym celu, by Eucharystię uczynić źródłem i szczytem chrześcijańskiego życia i świętowania młodzieży. Potrzeba tej świadomości kapłanom, by tak sprawowali Eucharystię, aby ona trafiała do dzisiejszego człowieka i w zasadniczy sposób kształtowała jego życie. Należy podkreślić, iż najpilniejszym zadaniem jest formacja biblijna i liturgiczna ludu Bożego, pasterzy i wiernych. Pełnego i czynnego uczestnictwa całego ludu nie można się spodziewać, jeśli najpierw sami duszpasterze nie będą przeniknięci duchem i mocą liturgii i nie staną się jej nauczycielami. Taka sama formacja jest niezbędna także dla ludzi świeckich.

DIE HEILIGE MESSE MIT BETEILIGUNG JUGENDLICHER

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Kirche umfaßt mit ihrer Seelsorge unterschiedliche Gruppen von Gläubigen, und die Jugendlichen bilden eine solche wichtige Gruppe. Für sie werden in den Pfarrgemeinden besondere Jugendmessen angeboten, die ihnen ermöglichen sollen, die Gegenwart Christi zu erfahren und eine Atmosphäre größerer Brüderlichkeit und Einheit, gegenseitiger Offenheit und freudiger Teilnahme an der Liturgie zu schaffen. Die heilige Messe mit Beteiligung Jugendlicher muß entsprechend belebt, abwechslungsreich gestaltet und den Bedürfnissen, Erwartungen und Möglichkeiten der Versammelten angepaßt werden, damit sie nicht verlnöchert und monoton wirkt. Dabei wird die Berücksichtigung der spontanen Teilnahme der Jugendlichen an der Liturgie selbst und die Ausnutzung ihres geistigen Enthusiasmus gefordert.

Diese Liturgieform verlangt die aktive Teilnahme der Versammelten, indem die Jugendlichen zur Ausübung liturgischer Funktionen während der Messe zugelassen werden. Das trägt nicht nur zu einer Aktivierung der Eucharistieteilnehmer bei, sondern integriert sie auch, schafft eine brüderliche Gemeinschaft und bringt einen authentischen Dialog in der Liturgie zutage.

Ein wichtiges Erfordernis ist die sorgfältige Vorbereitung der Meßliturgie, und zwar in all ihren Einzelheiten. Diese äußere Vorbereitung ist außerordentlich wichtig, denn von ihr hängt die Schönheit, der Ernst und die Authentizität ab. Nur eine durchdachte und gut vorbereitete Liturgie, in der Schönheit, Harmonie und Ästhetik eine große Rolle spielen, kann die heutige Jugend erreichen und zu einem tiefen religiösen Erlebnis und einer wirklichen Begegnung mit dem lebenden Christus und der Kirche führen.

Der Brauch, an Sonn- und Feiertagen eine heilige Messe mit Beteiligung Jugendlicher zu feiern, müßte auf einige Wochentage ausgedehnt werden, und solche Messen sollten auch in Gruppen von Schulklassen bzw. Katecheseteilnehmern stattfinden, und zwar in Verbindung mit der Katechese bzw. mit einer gemeinsamen Agapefeier.